



SCAFFALI ONLINE  
<http://badigit.comune.bologna.it/books>

Telesio, Bernardino  
De his, quae in aëre fiunt; & de terraemotibus, liber vnicus  
Neapoli : apud Iosephum Cacchium, 1570  
Collocazione: 9. B. III. 36 op. 2  
<http://sol.unibo.it/SebinaOpac/Opac?action=search&thNomeDocumento=UBO4005128T>

Questo libro è parte delle collezioni della Biblioteca dell'Archiginnasio.

L'ebook è distribuito con licenza Creative Commons solo per scopo personale, privato e non commerciale, condividi allo stesso modo



[4.0:http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode)

Per qualsiasi altro scopo, o per ottenere immagini a risoluzione superiore contattare: [archiginnasio@comune.bologna.it](mailto:archiginnasio@comune.bologna.it)

2

# BERNARDINI

TELESII  
CONSENTINI

De his, quæ in Aëre fiunt; & de Terræ-  
motibus, Liber Vnicus.



*Cum Superiorum facultate.*

NEAPOLI,  
Apud Iosephum Cacchium.  
Anno M D LXX.

BERNARDINI

TEFFSII

CONSENTINI

De his, que in Aere sunt; & de Terra-  
moribus. Liber V. titulus.



Qua? quorundam facillime.

NEAPOLI.

Vnde Josephum Cardinalem.

Anno M. D. LXX.

ILLVSTRISSIMO,  
ET REVERENDISSIMO  
TOLOMEO GALLIO CARDINALI COMENSI  
AC ARCHIEPISCOPO SIPONTINO,

*Bernardinus Telesus S. P. D.*



QVONIAM plurimis, grauisissimisque,  
ut nosti, molestiis oppresso, detecto que,  
ad te, quod summè quidem semper cu-  
piui, & quo nihil mihi iucundius con-  
tingere posset, uenire, tecumque uiue-  
re non licet; nec uerò alia ratione meã  
erga te obseruantiam, gratitudinemque;  
manifestare, utrūque, quo licet modo, ut efficerem, Com-  
mentarium de iis quæ in Aere fiūt, ad te mittere statui. Mi-  
nus certè munus, quàm quod tuis erga me meritis debeo;  
qui scilicet cum nulla alia in re studium, uoluntatemque  
tuam à me desiderari passus sis, tum uerò studiorum meo-  
rum egregius imprimis fautor semper fuisti. Multò etiam  
minus quàm quod uirtutes tuæ exoptulant, summa inte-  
gritas, summaque in omnes charitas; non illæ quidē ad ho-  
mines alliciendos simulatæ, aut segnes unquam; sed ueræ,  
puræque, & unius honesti gratia semper uigiles, semperque;  
operantes; & summa prudentia, rerumque omnium cogni-  
tio. Emicuerunt quidem illæ, cum sub Pio IIII. Pontif.  
Max. Christianam Remp. tu imprimis tractares, administra-  
resque; & ita emicuerunt, ut multò splendidiùs emicaturæ  
uiderentur, si tempus unquam noctæ foret, in quo liberiùs  
splendere possent. Summam præterea animi tui magnitudi-  
nē quis non summoperè amet, summeque ueneretur? qua  
effectum est, ut nullis bonorum quorumuis accessionibus  
quicquã elatus, aut immutatus omninò esses unquam; bo-  
na scilicet quæuis, & quæ uirtus tibi pararat tua, te minora  
tibi semper uisa sunt, & fuere me hercule semper minora;  
itaque nihil illa te extulere unquam. Me quidem diu peni-  
tusque

A 2 tusque

rusq; egregias animi tui uirtutes, & mores cum sanctitatis, tū uerò & iucunditatis plenissimos intuitū, tanta illæ erga te ueneratione, tantoque animi tui amore, desiderioq; inflammantur, ut nec uenerari te satis, nec colere, amareque, & tecum esse satis desiderare posse uidear. At multò, ut dixi, maiora à me meritis, paruo hoc munere, scio, cōtentus eris; Deum Opt. Max. imitatus, qui non quas non habemus opes, nec opes omninò ullas, sed uerā modò pietatē, esto & modici thuris euaporationem à nobis pōscit. Tum qualecunque id est, perpetuum erit, spero, tuorum erga me meritorum, & meæ erga te obseruantix, charitatiscue signum. Vale.



C O N S E N T I N I

D E I I S , Q V A E I N A E R E F I U N T ,

E T D E T E R R A E M O T I B V S .

Qui uapores præcipuè in grandines, pluias, & niues aguntur, quæ in uentos diffunduntur; & modus quo in ea quæ dicta sunt, illi coguntur, & quomodo hi mouentur, inquirendus uideri debet. Cap. 1.



VAPORES è Terra assiduè à Sole educi, & ex ijs in seipfos conspissatis grandines, pluias, niuesque cōstitui, nihil omninò declarandum uideretur, & omnibus positum, placitumq;, & quod per se manifestū sit; nam & uapores è Terra oriri, & in nubes eos, nubesq; in dictas cogi res ipsis intuemur oculis. At neq; uapores esse per aerem fluentes dubitare licet, nubes ibi præcipuè cogi ubi uenti spirant, & è nubibus eos enasci. & nubes interdum uniuersas in eos resoluuntur: satis etiā per se patere uideretur, eosdem omninò uapores in grandines, & aquas, & niues cogi, & per aerem spirare: siquidem quibus è nubibus aqua fit, ex iisdem & grādo, & nix fieri, & utraq; aquæ cōmixta decidere uir; & ad eò utraq; propè & negotio nullo in aquā liquefcere conspicta, eadē penè aquæ, ex iisdem certè uaporibus cōstitui uideri debet, at uel magis quā aquæ ratio postulat, in seipfos spissatis defatisque, uel minus. Manifestè icidem qui spirant uapores, in nubes, è quibus dictæ fiunt res, cogi uidentur: quoniā uerò assiduè quidem è Terris omnibus elabuntur uapores, at neq; pluiæ, nec grandines, nec niues assiduè usquā fiunt, & alijs in Terris & pluiæ, & grādo frequēs, grandisque, perrara in alijs, perq; minuta fit. Et in quibus spirant uenti, raræ in ijs pluiæ, & grādines etiam rariores, qui uapores in grādines, aquas, niues agi, & q in uentos diffūdi aptiores sunt, in grādines: at multò certè diligētius modò, quo uel ijdē uapores in adeò diuersas res agunt, quoue in obliquū mouentur, inspiciendus uideri debet.

Qui præcipuè uapores in niues, pluias, grandinesq; aguntur; & qui per aerem fluunt, uentiq; apparent. Cap. 2.



Quoniam, ut dictum est, uel omnium consensu, ac sensu penè ipsius testimonio, niues, aquæ, grandines è vaporibus fiunt concretis, & in seipfos cōspissatis, crassioribus oīdo factis,

factis, summa donati qui sunt tenuitate, inepti omnino ad eorum constitutionem uideri debent: huiusmodi enim qui sunt nec in aperto liberoque loco adeo in seipso conspissari, at neque adeo a nostro frigore compingi posse uideri debent, ut in illorum vllum crassescant: siquidem neque aer vllus quantuis in virem coniectus, & frigoribus fauientibus quantumuis, nec tenuissimi qui sunt venti, cuiusmodi Boreas ipse videtur, vel in aquas vnquam, vel in niues crassescere apparent: Vapores itaque ex quibus singula illa fiunt, crassiusculos esse oportet omnes; at multo certe magis qui in gradinem constringuntur, quae scilicet vel aspectu ipso multo quam aqua, aut nix crassior, multoque etiam solidior, e crassioribus omnino vaporibus compacta uideri debet: at contra qui per aerem fluunt, spirantque, longe tenuiores; neque enim adeo sint ad motum apti, nec moueantur omnino, nisi magna donati sint tenuitate, sed immobiles torpeant, & vel nihil in seipso impulsu coactique, in aquas, aut in niues a nocturno cogantur frigore; veluti qui in rorem, pluuiaque interdum, & in pruina aguntur. Et manifeste quae tenuiores sunt nubes, in flatu plerumque dissolui apparerunt; & ubi rubet Sol, Lunaque, quod tenuissimis vaporibus intermedijs euenire Peripateticis etiam videtur, venti perpetuo fiunt: at vel Ptolomaei testimonio pluuia, ubi flauus apparet Sol, qualis per crassiores spectari vapores ipsis itidem Perip. videtur.

Quomodo vapores in aquas, & grandines, & niues aguntur. Cap. 3.

**I**N aquas porro crassescere vapores vel aliud nihil possunt, at in seipso conspissati tantum, quacumque id occasione fiat, uideri possunt: siquidem dum in nubes coguntur, quo facto aqua fiunt, nihil omnino aliud pati, nisi in seipso conspissari videntur. Et si quidem tenuioribus calidioribusque partibus spoliari videantur, at & ipsum vnus conspissationis, non vlla frigoris opera, quod scilicet nullum ibi adest: vel in summo enim calido ambiente pluuia apud nos assidue fiunt: & pluuia perpetuo ad montes aer, a quibus qui in eos fluunt venti veluti retinentur, & aliud diffundi prohibentur. Nam ad Arabiae montes in longe ardentissimo Sole quotidianae, ut Peripatetici testantur, & certis, statisque ferè horis, longeque copiosissimae, & summe grandes, quae fiunt pluuiae manifeste e ventis, qui in eos assidue spirant, fiunt, in

in seipso summe tandem conspissatis, & in aquas coactis. Et fumus quiuus, vel in bene calidis inclusus rebus, in aquam cogi videtur omnis, ut si a frigore in aquas cogi vapores interdum videntur, non propterea perpetuo, ut aqua fiant, frigoris opera opus esse: neque aliud omnino, dum in aquas a frigore aguntur, pati ab eo uideri debent, at conspissari tantum. Quod igitur dictum est, pluuiae e vaporibus in seipso conspissatis, esto & tenuioribus partibus spoliatis; at aliud certe passis nihil constitutae uideri possunt: eadem quidem ratione, & grandines constitui uideri debent; at e crassioribus omnino vaporibus, magisque, & celerius in seipso densatis: siquidem non aliud grando, quam aqua bene in seipsam densata uideri potest. Et ita omnino fieri inde intelligere licet, quod magis etiam quam pluuiae, non nisi post maxima frequentissimaque tonitrua, post vehementissimos nimium nubium in seipsas concursus, & absque nube nulla omnino fit grando. Nec verò nisi & vaporum crassities magna adsit, & vehementissima, velocissimaque eorum conspissatio, tandiu in sublimi vapores sese sustineant, dum in grandines concrecant, sed vel aqua facti, vel res alia inter vapores, grandinesque media, decidant omnes. Et grando igitur ut fiat, nulla omnino frigoris opera est opus; quin si adsit frigus, fieri grando omnino nequeat: siquidem grauioribus ab eo facti vapores, non tantam morentur conspissationem, quanta, ut in grandines cogantur, est opus; sed prius omnino quam in grandines agantur, decidant. Et nullo omnino frigore ad grandinum constitutionem opus esse, inde manifeste patet, quod vel ubi hyeme fiunt, non nisi in calido ambiente fiunt: frigidior autem quam aqua sentitur grando, quod e vaporibus magis densatis tenues, calidaeque partes extrusae sunt magis. Nix verò manifeste frigoris est opus, quae nimirum ibi fit modo, ubi summe pollet frigus. Et e vaporibus omnino fieri videtur, a frigore concretis, gelatisque, & qui priusquam in aquas cogantur, grauioribus facti sint, quam ut sese in sublimi sustinere queant, longe igitur quam aqua aut grando candidior nix, longeque leuior, & quae si modicum quid spissetur, in aquam liquecit omnis, quod e vaporibus concretis quidem, spissarique iam captis, at nondum in aquas coactis, nec ulla forte tenuitate spoliatis, constituta est.

Cir vapores in obliquum mouentur, & quandiu.

Cap. 4.

Qui



VI uerò in uentos diffunduntur, proprio fortè motu, sponteque sua in obliquum feruntur; benè .n. propria natura mobiles, nec dum aeris nacti tenuitatem, nec ad superiorem efferri possunt locū, nec efferri omninò appetunt. At uel nihil moueri appetentes à seipsis moueri tamen, impelliq; uideri possunt: quoniam enim tennes sui natura in seipsos spissari, defarique in alienam omninò agi substantiam, summè odio habēt, summeque auersantur; ubi tantū facti sunt, ut locus in quo continentur plures, aut ampliores eos capere non possit; si uel noui, qui assidue è Terra, marique emergunt, eos subeunt, uel amplius ipsi à Sole attenuati ampliore indigeant loco, quacunq; omninò occasione in propria ibi seruari tenuitate non possint; sed comprimantur, inque angustius agantur, id ut uitent in obliquum feruntur; & leui quidem, placidoque motu, si eo compressionē uitant: quod ibi omninò fit, ubi exigua in aeris parte plures facti sunt, quā qui ibi commodè contineri queant; quibus nimirum ne sese explerent, & in amplius diffundantur, nihil obstat: & qui modicū quid à seipsis seiuncti in aperto, liberoq; fiunt loco. Nam ubi aer uniuersus uaporibus oppletus est, adeoque ij in seipsos coacti, ut cogi amplius non sustineant; & uniuersi simul ampliores à Sole fiunt, alijque è Terra, marique educti illos subeunt, assidue nimirum magis undique comprimuntur, itaque commoti compressionē non effugiunt, assidue motum magis concitant, & rapidissimo eo tandem, & quo quæ obstant, omnia amoliantur, feruntur, ut quibus quiduis sustinendum, moliendumque sit, compressionem ut uitent. Et tandiu per aerem flunt, dum uel apertum, liberumque nanciscantur locum, uel in aquas cogantur, uel etiam longè à motu tenuiores facti, aerisque nacti naturam, & unum omninò aeri facti nequaquam in inferiore acquiescant loco, sed superiorem appetant, & ad superiorem ferantur.

*Cur uapores eo motu moueantur, quo moueri uidentur.*

Cap. 5.



Propterea igitur quotidiani, indigenæque qui uideri possunt uenti, ex oriente potissimum Sole spirare incipiunt, & Solē ueluti sectantur; inde scilicet assidue flant, ubi ipse adest Sol, quod uapores amplius à Sole attenuati in contrariam Soli ferantur partem; & occidente

cidente eo cessant, quod nihil ampliores facti loco, in quo sunt, cōtenti, nihil inde amouētur. At ubi, quæ in Oceano euenire asserūt, assidue quidem, & ueluti maris more quasi stas, certisque temporibus modò in hanc, in illam modò partem spirant uenti, uel in eundem perpetuò ferè: propterea ea euenire uideri possunt; quod longè quidem ex illo plurimi, aptiq; in uentos diffundi, assidue ascendunt uapores: at neque copia, nec tenuitate ex uniuerso æquales; sed uel longè modò ex alia eius parte plures, & in uentos diffundi aptiores, modò uerò ex alia, uel perpetuò ex eadem. Quoniam enim non eque directus mari eidem perpetuò imminet Sol; nec mare uniuersum eadem donatum est profunditate nequaquam in uniuerso æqualis uaporum copia, nec æquè ij tennes perpetuò: quin uel eodem in mari à diuerso Sole, & in diuerso mari à Sole eodem cum copia, tum uerò & tenuitate differentes uapores fieri uideri debent; & à directo quidem sole, breuique in mari, longè quidem plures, at summè tennes, & qui ueluti qui apud nos summis in æstibus fiunt, non in obliquum, sed ad superiora ferantur; nam & in seipsam, & à solido, renitenteque maris fundo reflexa lux longè fit robustissima. Ab obliquo contrà Sole, & profundiore in mari longè pauciores, longèque crassiores, & qui in uentos diffundi inepti uideri possint; ut multi omninò, aptique per aerē fluere, in breui quidem mari ab obliquo Sole, in profundiore contrà à directo educi existimare liceat: & è parte itaque qua breuius est mare Sole obliquo facto uentos spirare. Directo contrà inde promptius ubi profundius est mare; inde omninò assidue, unde plures, aptioresque in obliquum ferri educuntur uapores, & satis quidem uapores quod crassiores sunt, eò in niues, aquas, grandines agi: quod uerò tenuiores sunt, eò promptius per aerem fluere, manifestatum existimo. At si quæ singulis illis eueniunt, ijs, quæ dicta sunt, congruant, consentiantque omnia; si scilicet illorum singula ibi fieri uideantur, ubi uapores adsunt, qui ad illorum singulorum constitutionem apti uisi sunt, utique multò id fiat manifestius; id portò apertum fiat, si qui calor, quali è Terra, qua elaboratur in tenuitate, innotescat; uel satis id itaque in Commentarijs de Natura conspectum amplius inspicere ne grauemur.

*Qui calor quali è re, qua elaboratur in tenuitate.*

Cap. 6.

B Calor



**C**ALOR, qui Terræ à Sole inditur, nequaquā alieno in loco, atque inter contraria immobilis torpere contentus, sed ad cognata entia euolandi, se seque commouendi, propriam scilicet operandi operationem summè appetens, res, quibus inditus est, assidue attenuat; tales scilicet facit, quales euehere, & in qualibus elabi queat, & dum utrumque fiat, attenuare nunquam cessat: at utroque peracto, uel si amplius illa attenuari possint, nihil eas attenuat amplius, sed statim euolat, ut eius non attenuandi, sed è contrarijs abeundi, & sese commouendi propositus finis sit. Qui igitur summus est calor, qualis igneus uidetur, è rebus quibusuis ferè summa elabatur in tenuitate; quòd nimirum rem, cui insidet, ubi adeò tenuem fecit, ut euehere eam queat, in uapores scilicet egit: neque enim crassius esse euehat calor ullus, nullo ferè temporis momento summa donat tenuitate. At è rebus quibusuis ferè in bene tenui, ut dictum est, elabens subiecto, in tenuiore omninò è densioribus elabatur, crassioribusque, è quibus uidelicet non nisi tenuitati summæ egressus patet: & è quibus si patentem egressum moliri queat robustus calor, at non statim eum nulloque temporis patefaciat momento; diutius itaque, & propterea omninò immoratus, quòd elabendi aditus non patet, amplius omninò attenuat: summus itaque, quòd dictum est, calor, qualis qui Terris à Sole inditur, perrarò uideri potest, ex omnibus ferè, è crassis certè summa elabatur in tenuitate. Idem & languens facere uidetur: ut qui nec paulò grauius onus sustinere, nec egressum uel è laxis, mollibusque rebus patefacere queat; qui igitur non nisi in summè tenui elabatur subiecto. Horum uerò medius non quidem è crassitie summa, è qua, ut dictum est, summa modò elabatur tenuitas; at & è liquidis, & è mollibus itidem rebus crassiore omninò exilit in subiecto: qui nimirum non æquè statim, ac summus attenuare, & grauius omninò onus, quàm languens euehere, & que elabenti obstant robustius amoliri potest. Nec uerò ijs quæ dicta sunt, quæ eueniunt dissentire, quin summè conuenire, cògruereque; omnia uidentur: è lignis enim igni impositis tenuissimus primùm elabi uidetur fumus; tenuitas nimirum iamdiu à proprio ligni facta calore, ab eiusque crassitie ac densitate retenta egressum ab externo ignis calore nacta; nihil dum amplius lignum exuperante, at modicum quid tantum aperiente: tum crassior assidue fieri fumus; calore scilicet, magis vincente, & non præexistenti modò tenuitati egressum patefaciente, sed aliam insuper ingenerante, nec sum-

summam eam faciente; nondum penitus ligni substantià exuperata, inque igneum calorem acta: at tenuiorem subinde fumum clarioremque, & flammam demùm; tenuissimam nimirum, summeque calidam rem, summo ligno indito calore: & longè tenuissimus aer omnis, è crassa densaque e ductus terra; purus itidem, tenuisque marinus, è non summè quidem crassa, viscosaque, & tenaci, sed ex assidue agitata, commotaque, & Solis actionem ueluti fugiente re: at longè crassissimus ex humidissima, mollissimaque enatus Terra, multoque è crassis, stagnantibusque aquis magis; quibus scilicet, nihil Solis actione uitantibus magnò inditur calor. Nam quæ assidue fluunt, agitanturque, quoniam Solis vires ueluti subterfugiunt, modicum ex assumunt calorem: & propterea ex ijs tenuis enascitur aer, eoque amplius si tenues sint, nitidæque. Tenuis itidem Borealis, montanusque aer omnis ab obliquo, languidoque factus, e ductusque sole, at campestris crassior omninò, à robustiore omninò factus calore: summus itaque, quòd dictum est, calor, qualis qui Terræ à Sole inditur, perrarò uideri potest, non adeò fortè è ualde tenuibus rebus, at ex alijs quibusuis in summa elabi uidentur tenuitate, languidissimus ex omnibus omninò. Medius uerò, qualis qui uel à robustissimo Sole Terræ inditus uideri debet, non quidem è crassis, densisque, at è reliquis Terris omnibus crassiore omninò elabi uidetur in subiecto. Agè porrò quòd reliquum est, quibus in anni temporibus; à quo nimirum calore, quibusque in Terris grandines, pluuiaque, & niues fiant, & uenti spirent, intueamur.

*Quibus in anni temporibus, quibusque in Terris pluuia, niuesque, & grandines fiunt, uentique spirant, & qui uenti quando sereni, quando pluuji. Cap. 7.*



**V**ERE percrebra quidem pluuia, at non ualde diuturna, & nullis spirantibus fiunt uentis; Aestate perraræ, & quæ fiunt, grandiores fiunt; autumno frequentes ueluti & Vere, at quàm Vere diuturniores, grandioresque, & magis etiam spirantibus uentis; Hyeme frequentiores, & breues, minutæque, quæ per se, diuturniores uerò quæ à uentis fiunt, grandioresque. Niues præterea Hyeme in editioribus, frigidioribusque fiunt locis; grandines Vere, autumnoque frequentes, grandæque, minus Aestate, & uel in montanis, frigidisque, uel in humilibus quidem, & ualde humidis, molli-

busque Terris; in quibus omnino & pluuia, & niues, & grandines perpetuo longe crebriores, longeque fiunt copiosiores, & longe etiam grandiores. In medijs itidem constitutionibus, magis quam in summis aestibus, summisque frigoribus uenti spirant, & editis, densive in Terris, atque in mari praecipue: & Auster quidem, Austroque proximi, Autumno, atque Hyeme plurimum flant, & pluuij sunt; Aestate autem caliginosi quidem, at perraro in pluias crassescunt: Boreas contra, Boreaque proximi magis Vere, atque Aestate flant, magisque pluuij sunt; Hyeme uero, sereni plerumque, ipse praesertim Boreas, alij uero niuosi interdum.

*Aquas, Niuesque e crassis omnino uaporibus, & Grandines e crassissimis constitui iure uisus fuisse.*

Cap. 8.



**V**RE igitur e crassis omnino uaporibus pluuia fieri uisae sunt; siquidem Vere, atque Autumno, & mollibus, humidisque e Terris huiusmodi educi uidentur: Boreasque & Boreae proximi uenti a proximiore iam facto Sole crassiores; Auster uero Austroque proximi longe tenuiores fiunt; Aestate autem longe tenuissimi uapores: a sole enim ualde directo, & e Terra educuntur iamdiu arefacta exsiccataque; & qui ibi in aquas crassescant modo, ubi plurimi simul summe in seipso conspiciantur: quod ubi fit, grandiores omnino fiunt pluuia, quales ad Arabiae montes in summe sereno, summeque calido Caelo quotidie, & statim penes, certisque horis, & inclinante omnino Sole fieri Peripatetici asserunt: propterea enim tales fiunt, quod uel directus, uel directo proximus Sol tenues quidem inde, & qui per aerem statim fluant, at longe plurimos educit uapores: ij porro in altissimos, rectosque adacti montes, neque igitur ulterius progredi, nec in latera diffundi potentes, & summe tandem in seipso simul omnes densati, in repentinas, grandisque, & crassas coguntur pluias. Quae ratione, & quae Autumno fiunt, longe quam Vere grandiores, crassioresque, & diuturniores pluuia fiunt: e tenuibus enim quidem uaporibus, at longe pluribus per aetatem omnem collectis, uel ab Austro, Austroque proximis uentis, qui plurimi ibi spirant, minusque, quam per Aestatem tenues a re-

motiore

motiore iam facti Sole, fiunt. Minutae contra, breuesque, & tenuiores, quae Hyeme per se, & nullis spirantibus fiunt uentis: & minutae quidem, quod ut uapores in aquas a frigore agantur, minime omnes simul in seipso ab eo cogantur oportet; sed illorum quotuis ab alijs seorsum ab eo in aquas crassescunt: breues autem, tenuioresque, quod perexigui omnino uapores, perque tenues e constricta educuntur Terra, asidueque in aquas coguntur. At quae a uentis, e uaporibus nimirum aliunde accedentibus fiunt, quoniam e pluribus, beneque in seipso conspissatis, asidueque accedentibus uaporibus fiunt, merito grandiores, diuturnioresque. Et niues itidem iure e crassioribus, ex iisdemque omnino uaporibus, e quibus aqua fit, fieri: at non in seipso conspissatis, sed a frigore gelatis uisae sunt: siquidem nubes eadem in aquas, niuesque cogi uidentur, & ibi modo in niues, ubi increbrescit frigus. Et qui uenti planis, calidisque in locis pluuij sunt, niuosi iisdem in montanis, frigidisque fiunt: & pruina, quae niui eadem uideri debet, e crassioribus omnino uaporibus a frigore concretis, gelatisque fieri apparet; quae nimirum in serenis quidem, & bene frigidis constitutionibus, at in mollibus, planisque, nulla autem uel in ualde crassis, uel ualde excelsis fit Terris: quoniam enim sereno fit Caelo, utique e uaporibus, & ipsa, ut ros, ab hesterno ductis Sole; & quoniam in planis praecipue, mollibusque Terris, utique non e tenuissimis, sed e paulo crassioribus fieri uideri debet: si siquidem & qui summa donati sunt tenuitate, in niues gelari possent, utique & summis in montibus, multoque mehercule fieret promptius; in quibus nimirum frigus, cuius manifeste & nix, & pruina est opus, multo scit magis: neque enim non in pruinam concrecant, qui ibi fiunt uapores, quod, ut Aristoteli placet, diffuens ibi aer huiusmodi concretionem diuidat: eadem enim niui pruina Aristoteli uisa, iisdemque e uaporibus, e quibus fit nix, constituta, id modo a seipsis differentibus, quod pruina e modicis, & nondum in nubes coactis; nix e multis, & in nubes conspissatis, ubicunque fit nix, pruina itidem fieri posse uideri debet. Propterea igitur summis in montibus nix plurima, pruina uero fit nulla; quod e uaporibus illa fit aliunde delatis, haec uero ex indigenis, & e crassis omnino, quales excelsis, praeruptisque in locis, in quibus lux in seipsam reflecti non potest, fieri minime possunt; non, scilicet tenuitas quaeuis a nostro

a nostro



à nostro frigore gelari potest, non igitur vel aer, vel Boreas ipse gelari videtur vnquam; iure itidem grandines è crassissimis uaporibus, summeque in seipsos densatis fieri uisæ sunt: huiusmodi enim è mollibus humidisque Terris, & Vere præcipue, atque Autumno, & Aestate etiam editis, frigidisque, & in summè humidis fiunt Terris. At neque crassi tantum dictis in Terris, dictisque in anni constitutionibus uapores educuntur, sed longè etiam plurimi, quot ubi sunt, uel si tenues etiam sint, at summè in seipsos densati in grandines crassescere posse uidentur; ut quod dictum est, uel ijdem uapores, at diuersè passi in niues, aquas, grā dinesque agi uideri possint: & in niues quidem, si frigus adsit, à quo & concrecant, & priusq̃ in aquas conspissentur, grauiores fiant, quàm ut sese in sublimi sustinere queant: in aquas uerò ubi nullum adest frigus, uel quod non eam uaporibus grauitatem indat, à qua priusquàm in aquas cogatur, deorsum detrahantur: in grandines autem ibi fortè tantum, ubi calor etiam adest, à quo ueluti leuiore facti uapores, tantisper se, dum in grandines concrecant, sustineant.

*Iure qui per aerem fluunt uapores, tenuiores uisos fuisse. Cap. 9.*



**T**ere itidem qui per aerem fluunt, uenti que apparent, tenuiores uisi sunt; si quidem in summè crassis, & frigidis, editisque in locis omninò, è quibus tenuiores educuntur uapores, præcipue spirare uidentur: in humilibus uerò, humidisque, & calidis Terris, in quibus uapores crassiores fiunt, nulli omninò, aut perrari: nulla itaque in Aegypto aura unquam. Nulli autem, aut perrari indigenæ uenti Hyeme atque Aestate: nam si tenuiores omninò uapores in obliquum ferri uisi sunt, non etiam & qui summa donati sunt tenuitate; quales è Terra summè obstricta, rigenteque, & summè arefacta, summè omninò densa exhalant: qui, scilicet nec facile impelli possunt, & superiorem omninò appetunt locum, ad eumque quoad licet, feruntur. Nec uerò turbari oportet, quòd in medijs anni constitutionibus crassiusculi itidem uapores educi uisi sunt, & qui in aquas, uel etiam in grandines crassescant, non qui per aerem uagentur: si quidem nec indiuisibiles medijs Solis uires, nec uel eadem Terræ superficies adeò similari, adeoque modo eodem soli exposita, ut eadem omninò tenuitate ex ea uapores educi omnes uideri possint. Et, ut dictum est, qui eorum in aquas, aut etiam in grandines cogun-

coguntur, non ualdè ab ijs, qui per aerem fluunt, differre, at utriusque paululum quid immutati in alteros agi uidentur, & perpetuò sibi ipsis commisti esse: & hæc nubis eiusdem partes in uentos, spiritumque solui, alia uerò in aquas cogi uel Aristoteli uidentur.

*Quomodo Tonitrua Fulguraque fiunt, & cur Fulgura deorsum ferantur, uariisque eorum sit color & uis. Cap. 10.*



**T**onitrua nubibus fieri in seipsas illatis, impactisque & fulgura tenuissimas illarum partes esse, mutuo conflictu accensas, extrusaque, nihil declarandum uideri debet: nam & omnibus ita utraque fieri uidentur, nec aliud omninò adest, à quo uel edi illa, uel hæc accendi possint. Deorsum autem feruntur fulgura, quòd à supernis, ut existimare licet, nubium partibus detruduntur; quæ, scilicet multò prius, multoque quàm infernæ magis, tenuitate, caloreque omni spoliata, minusque à reflexa luce calefacta multò quàm infernæ prius, magisque densantur, ac frige fiunt: ut si quando nullis omninò spirantibus uentis tonitrua, fulguraque fieri appareant, propterea fieri uideri possint, quòd dicto modo desatis, frige factisque supernis nubium partibus, spiritus, qui infernis inest, frige fieri spissarique exhorrens, magno per se impetu in oppositam teratur partem: luceat autem, tantumque edat strepitum, quòd plurimus in seipsum colligitur, summeque à motu accenditur, & nubes magna scindit ui. Differunt porro & colore, & uirium robore inter se fulgura; & alia quidem alba uidentur, nihilque urunt, & nullum rebus, quas attingunt, permeant uel colorem indunt. Alia uerò rubent, & quæ attingunt, colorant, uruntque; quòd summè illa tenuia, summeque exili prædita sunt calore, nihilque in ijs, quæ permeant, immorantur: hæc uerò crassiora cum sint, & robustiore prædita sunt calore, & longius in ijs, quæ permeant, immorantur.

*A quibus, & quomodo Terræ motus fiant. Cap. 11.*



**Q**uoniam uerò non in supremis modò, mollibusque Terræ partibus uapores ingenerat Sol, sed in profundioribus etiam, & benè crassis, densisque, & è quibus illi uel summam nacti tenuitatem elabi nequeat: ubi itaque tanti facti sunt, ut Terræ ciuitates occuparint omnes,

nes, ita ut nec alios, qui assidue fiunt, nec illosmet tenuiores iam factos capere ex possint, ampliore illi indigentes loco, hunc ut sibi faciant, Terram, à qua ueluti coercentur, quam possunt uehementissime amoliantur; eo ferme pacto, quo puluis è sulphure, salinitroque confectus in ignem actus, & propterea amplior factus, quam ut tormenta in que adactus est, cuniculique, quibus inditus est, capere eum possint, pilas plumbeas quam longissime abigit, & ipsa interdum tormenta, & montes èt ipsos disrumpit, summaque in sublime attollit ui. Quoniam autem vapores in Terræ cõcauis coerciti non statim tanti fiunt, quanti, ut terram propellant, vel aperiant, sint oportet; non statim sibi ex ea egressum moliantur, sed diu interdum cum ea ueluti conflantur, dum uel plures facti illam, quod per se fieri uisum est, disrumpant, uel summa donati tenuitate inde elabuntur: dum certè egressum moliantur uariè Terram concutiunt, dimouentque; unde Terra tremere, & moueri uidentur: frequentes itaque terræ motus in calidis, densisque & cauetiosis fiunt Terris; in quibus nimirum uapores plurimi fiunt, & que capere eos, & retinere possunt: illisque in anni temporibus, in quibus uapores multi, & non ualde tenues fiunt; in sulphureis, scilicet Terris, & Vere, atque Autumno; rari Aestate, atque Hyeme: & Aestate quidem, quod summè directus sol quos facit uapores, summa eos statim donat tenuitate, egressumque elabentibus ijs aperit Hyeme uerò quod summè obliquus per paucos facit. Fiunt etiam & in summè siccis, & in summè pluuijs cõstitutionibus Terræ motus, quod in utrisque obstringitur, cõstipaturque Terræ superficies; in illis quidem tenuitate elapsa omni, in his uerò plurimis immistis aquis: fortè & multus in utrisque ingeneratur spiritus, in squalloribus quidem, quod multus Terræ inditus est calor, in pluuijs uerò, quod ab aquis frigefacta Terræ superficie internus eius calor in ima omnis simul recessit. Agè uerò quoniam longè à nobis diuersus pluuiarum, grandinum, uentorumque ortum, motumque Aristoteles tradit, eius de singulis explicetur, examineturque sententia.

*E uaporibus humidis, pluuiæ grandinisque, uenti uerò è siccis Aristoteli fiunt; & humidis quidem ex aquis, sicci uerò è Terris: at utriusque perpetuò simul educuntur. Cap. 12.*

VBI



**V**BI Terra, inquit Aristoteles, vi Solis incalescit, exhalationem fieri necesse est, non quidem unam simplicemque, sed duplicem; unam, quæ magis vapor sit; alteram, quæ spiritus magis. Et vapor quidem, inquit, ex humore fit, qui in Terra, supraque Terram continetur; spiritus autem ex Terra exsiccata, & ex hoc ignis, ex illo autem aeris elementum constituitur. Humor porrò Solis radiorum, & reliqui superi caloris efficientia in uaporem conuersus, sursum conscendit. Cum uerò calor, quicum effertur, defecerit, partim in superum locum dissipatus, partim extinctus: si quidem in sublime, & quod Solis radij non reflectuntur, sublatus est vapor, tum ex caloris defectione, tum ex loco rursus concrefcit; & ex aere aqua gignitur, quæ mox ubi genita est, rursus in Terram fertur. Non igitur neque in ualde supero loco coguntur nubes, neque iuxta Terram, quod locus hic radiorum repercussione incalescens, uaporum concretionem dissoluit; ille non magis sit aer, quam ignis. Præterea & à Cœlo circulo actus motu prohibet, quo minus uapor in aquam concrefcet. Tum grandinum constitutionem explicans; Quoniam, inquit, calorem frigusque sese undique coercere, & comprimere conspiciamus; qua de causa subterranea loca calidis temporibus frigida sunt, gelidis uerò calida; hoc ipsum & in supero loco fieri censendum est. Temporibus itaque calidioribus frigus à calore ambiente introrsum undique compulsus, interdum quidem aquam ex nube celeriter facit; interdum grandinem. Quocirca & guttæ diebus tepidis multò quam Hyeme maiores; & aquæ magis impetuosa gignuntur: magis autem impetuosa fiunt, cum magis coaceruata, magis autem coaceruantur ob densationis celeritatem. Cum autem frigus à calore exteriori circumstante introrsum magis compressum fuerit, mox ubi aquam genuit, conglaciat, efficiturque grando: hoc autem accidit cum gelatio celerior fuerit, quam aquæ in infernum locum delatio. Rara igitur, inquit, Hyeme fit grando; & ubi Hyeme fit, minimè pollet frigus: at Vere, atque Aestate, Autumnoque; & minùs Aestate, quod aer siccior factus est: nam Vere adhuc est humidus, Autumno iam humescit. Ventorum uerò principium, naturamque nos edocens; Duæ, inquit, exhalationis sunt species; una humida, altera sicca: at licet diuersæ sint, non tamen seorsum ab altera altera

C educi

1. T. 24.

61

19

72

2. 32.

educi potest; nec sicca, inquit, absque humida, nec humida absque sicca; sed omnia ex eo quod excedit, dicuntur. Harum porro ea, quae maiorem humoris copiam obtinet, aquae pluuiae, ut antè diximus, principium est: sicca autem ventorum omnium principium, & natura. Et diuersam omninò pluuiarum, ventorumque esse naturam inde etiam Aristoteli manifestari videtur, quòd anni interdum summè pluuij sunt, interdum verò summè sicci, flatusque; quòd nimirum humidæ interdum, interdum verò siccae exhalationis maior copia ascendit.

*Perperam Vapores, qui è Terra educuntur, siccos Aristoteli uisos fuisse; & ad aquarum constitutionem frigus allatum.*

Cap. 13.



**R**ECTE quidem Aristoteli non ijdem è Terra, & aquis educi videntur vapores; nec qui in aquas, grandinesque coguntur, ijdem per aerem fluere: neque enim vel à Sole eodem vapores ijdem ex adeò diuersis rebus fieri, nec aquarum, grandinumque & ventorum idem omninò corpus, eademque materia uideri potest. Quin non è Terris omnibus, nec ex omnibus etiam aquis, at neque ex iisdem ijs à diuerso Sole vapores eisdem educi uideri debuit: non perperam itidem pluuiæ è vaporibus ex humidioribus, venti verò è siccioribus eductis rebus fieri videntur. At nec rectè, nec proprias intuito positiones exhalatio vtraque, veluti rei, è qua fit, seruans naturam, quæ è Terra educitur, sicca: quæ verò ex aqua, humida videtur; neque enim materia, è qua educuntur, sed propria vtriusque natura, propriaque substantia spectanda Aristoteli erat; & longè tenuissima, quæ è Terra educitur, onspecta, longè humidissima; quæ verò ex aquis, longè quam illa minùs tenuis, minùs humida uideri debuit: cui nimirum, ut in dictis amplius expositum est Commentarijs, quæ tenuia sunt, molliaque, non quæ humefaciant, humida videntur; sicca ea tantum, quæ crassa sunt, duraque, quale neque ex aquis, neque è Terra educi, & ad superiora ferri nullum videtur: nullam itaque vaporibus vllis inesse intuito siccitatem, nulla eorum vlli adijcienda omninò fuit; multoque ijs minùs, è quibus venti fiunt, nihil quidem humefacientibus, & summè

summè omnibus tenuibus. At neque ad aquarum, vel ad grandinum etiam generationem frigus afferendum Aristoteli fuit vllum, quas vbicunque crassiusculi vapores in vnum coguntur, conspissanturque vel in summè calido ambiente fieri ipse videt, & prædicat etiam Aristoteles: nec verò à proprio nubis frigore, ab ambiente calore introactò in aquas ea cogi, multoque etiam minùs in grandines gelari dixerit; ipsi enim imprimis Aristoteli vapores, qui in nubes coguntur, calidi videntur omnes, & videantur necesse est, à Sole geniti, & ad superiora elati. Summum certè frigus nubibus inesse oportebat, quod vapores in aquas cogeret, longè Aristoteli frigidissimas, & in grandines etiam gelaret, & temporis id momento, quo è loco in quo fiunt ad Terram delabuntur. Et per Aestatem, quam per Autumnum, & Ver grandines plures, longèque fieri oportebat crassiores: nam à vehementiore calore magis introagi, vnique nubis frigus, & à sicco compingi magis. Tum ne hybernæ quidem pluuiæ à summo, vel ab vllò omninò frigore constitui Aristoteli possunt; quòd nimirum aeri inesse nullum potest: ut enim neque à reflexis radijs, neque à stellarum vel proximi ignis calore calefiat medius aer; propria tamen natura summè Aristoteli calidus; per se nubium concretionem dissoluere, & si quod ascendentibus vaporibus inest frigus, extinguere videri debet. Non alia certè ratione supero in loco, quam apud nos vapores in aquas concrefcere Aristoteli videri debuere; non igitur aliud passi, at in seipsos coacti tantum.

*Non rectè Ventorum materiam è Terra modò; & neutram exhalationem seorsum ab altera educi posse Aristoteli uisam fuisse.*

Cap. 14.



**R**ECTE itidem ventorum materiam è siccioribus educens rebus, non rectè illam è sola educit Terra; siquidem manifestè è mari, & magis fortè quam è Terra, qui per aerem fluunt, vapores educi, & in mari præcipuè venti spirare videntur; fluxile scilicet mare, at crassitie, viscositatisque minimè expers; modica igitur tenuitate spoliatum in sal concrefcit, minimeque vnquam à Sole vllò ualdè adapertum, quòd eius, C 2 actionem

actionem assidue agitatum commotumque; veluti effugit; tenuioribus modò uaporibus egressum prabet: tenuis itaque purusque marinus aer omnis: ut si quidem, quod uideri omninò Aristoteli debuit, tenuiores qui sunt vapores, ij promptius in ventos diffundi uisi sunt, non è Terra magis, quàm è mari educi uideri debuerè. Et tenuiores omninò vapores qui aerem spirare Aristoteli uisos esse, inde manifestè intelligere licet, quòd qui spirant, ijdem & ignis elementum Aristoteli constituunt, longè nimirum tenuissimum ens; ut, quod dictum est, rectè uentorum materiam è siccioribus educens rebus, prauè illam è Terra modò educit Aristoteles. At peius etiam exhalationem neutram per se, & ab altera seorsum, alteram; neque igitur uel puris ex aquis, uel è non madefacta Terra illam fieri decernit: nam & aquas quantumuis tenues, liquidaesque uel à summè languente calore in vapores solui; & è Terra quantumuis arefacta, exsiccataque, & aquas effluere, & plantas nutrirì, & aerem educi, & ventos etiam spirare passim intueri licet; & è penitus deusta exhalationem ipse educit, à qua salsum, crassumque fiat mare; & longè aridissima ligna, & è quibus flamma nulla, nullus Peripatetici educi uidetur fumus, lateresque, & alia quæuis ab igne imminui, absumique tandem apparent omnia. Quæ igitur nisi in non ens Aristoteli abeant, in longè quidem tenuissimos, & qui elabentes uisum lateant, at in vapores omninò soluta sint omnia necesse est: Aristoteli certè quòd siccior facta sit Terra, & humiditate spoliata omni, è in siccam exhalationem, atque in ignem promptius inuerti uideri debet; cui nimirum in omnia quidem inuerti uidentur omnia, at ea certè facilius quæ similia sunt, & cognata magis: summè igitur arefacta Terra, magis quàm madefacta exhalationem emittere, è qua, scilicet, ut in exhalationem agatur, è qua & uenti, & ipse Aristoteli ignis constituitur; frigiditas modò, non & humiditas itidem extrudenda sit, atque interimenda. Agè uerò, & quæ pluuijs, uentisque eueniunt, quæ, ut uidetur, exhalationem, è qua uenti fiunt, sine altera, & è Terra omninò non madefacta educi non posse Aristoteli persuasere, explicare ne grauemur: fortè enim ipsa imprimis uentorum materiam non è Terra magis, quàm è mari; & uel è nihil madefacta Terra, & solam ipsam, ab eaque seorsum, quæ in aquas concreuit, educi posse, & ventos omninò, pluuiasque, quò nobis expositum est modo, non ut Aristoteli placet, fieri manifestabunt.

Que

Que exhalationem, è qua uenti fiunt, seorsum ab altera; & è Terra omninò non madefacta educi non posse Aristoteli persuasere.

Cap. 15.



**P**ropterea, inquit Aristoteles, post pluuias spirant uenti, quòd Terra humefacta ueluti exsudat, sicque exhalationis materia fit: nisi enim aliquis inexistat humor, exhalationem Terra emittere nequeat; ueluti neque ligna fumum, quæ nullum retinent humorem: quin & eadem causa est, ut tum à septentrionibus, tum à meridie potissimum uenti spirant: siquidem Sol hæc una loca non peruadit: & propterea plurimum aquæ in ea descendit. At ubi aquæ copiam Terra excipit, ibi exhalatio plurima, non aliter ac ex uiridibus lignis fumus reddatur necesse est: ipsa porrò exhalatio uentus est. Tum Etesæ, inquit, post Solstitium, & Canis exortum spirant; nõ cum Sol aut maximè propinquus est, aut maximè remotus: Et interdiu quidem spirant, noctu autè desinunt; cuius rei causa est, quæ cum propè adest autè exsiccatur, quàm exhalatio oriatur; cum autem paululum recesserit, moderatus iam calor gignitur, ita ut aquæ gelu concretae colliquecant: ac Terra tum proprio, tum Solis calore exsiccata ueluti in fumum, halitumque abeat: noctu autem cessant; quoniam quæ conglaciata sunt, ob noctium frigus desinunt liquari: nihil autem, quod aut gelu constrictum sit, aut nullam habeat siccitatem, halitum reddit; sed quod humorem cum siccitate coniunctum obtinet, id cum incalescit exhalationem mittit. Neque igitur ab Austro Etesæ spirant, quod utique oportebat: siquidem locus ille propter Solis propinquitatem aquas nõ non habet, aut pabulum, quod liquefactum Etesias excitet. Et non plures, inquit, ab Aquilone, quàm ab Austro spirant uenti, quòd in Borealibus Terris, maior quàm in Austrinis aquarum, niuiumque copia; quibus in terram liquefactis, & exhalationem emittentibus maiorem exhalationis copiam oriari necesse est.

C Nec poss

38

45

Nec post pluias uentos fieri, quòd Terra madefacta exhalationem emittat; nec Austrum, Boreamque plurimum spirare, quòd à locis orientur, in quibus pluias multae fiunt, ut Arist. placet. Cap. 16.



**V**Apores, qui per aerem fluunt, ventique apparent, ijs plerumque commistos è Terra elabi, qui in pluias crassescunt, & nobis dictum est prius, & fieri omninò sensus, & ratio manifestat: nam & nubes eadem partim in ventos solui, partim in pluias concrefcere manifestè apparent. Et è summè dissimilari, & valdè profunda, varieque Soli exposita Terra, vapores, qui nihil crassitie, tenuitateque inter se differant, fieri existimare non licet. At quin qui in flatus diffunduntur seorsum ab ijs, qui in aquas, grandinesque concrefcunt, & hi absque illis fieri possint; id uerò uideri non debet: siquidem & sensus, & ratio itidè seorsum ab alteris educi alteros manifestat. Est enim ubi pluias perrare, & nullae omninò annis multis, venti uerò assidui: & ubi contra nulli, aut perrari spirant venti, pluias uerò grandinesque iuges, grandesque. Et secus omninò quam Aristotelis ratio postulat; nulli in humidis Terris venti, pluias uerò assiduae: id quod & aliae terrae multae declarant, & Aegyptus imprimis; quae omnium mollissima, humidissimaque uentis omninò caret; at non & pluias itidem, ut uideri posset: quotidianus enim ibi, longèque copiosissimus ros; crassissimi nimirum, qui inde educuntur, vapores, & parum quid ab aquae natura dimoti, modica ope, quam à nocturno habent frigore, in aquas crassescunt. In summè uerò aridis Terris venti multi uehementesque. At ut Terra, quae summè est arefacta, exhalationem, quae fluat, emittere inepta uideri potuerit, non certe propterea cessantibus pluiis, statim venti fieri uideri Aristoteli debuere, quòd Terra madefacta exsudet, exhalationemque emittat, quam arefacta nullam edat: neque enim temporis momento, quo post pluias venti spirant, Terra exhalationem emittere; nec si tanta, adeoque emittatur confertim, ascendens ea latere nos queat, quae in obliquum acta, ueluti nos ferit. E Terra scilicet, quod minimè fit, spirare uideatur uentus, si exhalatio is fit, quam ibi madefacta emittit terra: sed propterea quòd nubium, quae in pluias coguntur, plerumque non è crassioribus modò vaporibus, è quibus praecipue aqua fit, sed è tenuioribus itidem, & qui in a-

quas

quas spissari nolint, constitutae sunt: hi porrò à crassioribus seiuncti, & dum seiunguntur, impulsu quid, dimotique in obliquum fluunt, ventique apparent: nec perpetuò id tamen; est enim ubi in nubeculam coeunt, quae Graecis amycli dicitur. Superstare ea montibus post pluias, fumi instar uidetur, & è tenuissimis nubium partibus, & quae in aquas crassescere non potuere, manifestè constituta, solasque eas superesse indicans certissimum serenitatis existit signum: rectè itaque infœcunda nubes ab Aristotele appellatur. At neque Auster, Boreasque, si quidem multus uterque, & ualens uideri potuit, propterea talis uideri debuit, quòd à locis spiret, ad quae minimè accedit sol, & quae ab assiduis humefacta pluiis, exhalationem maximè emittant: omitto enim, quòd Auster non à polo, sed ab aetiuua conuersione Aristoteli spirat; & quòd nec Boreas ipse in subpolari Terra fieri uideri debet. Nulli dubium esse potest summum Hyeme in subpolari Terra frigus uigere, & summè obstrictam eam esse, gelatamque omnem: at huiusmodi è terris nulla omninò exhalatio educi; & venti omninò nulli circa Arcum; Hyeme, & saeuientibus frigoribus, cum maximè uiget Boreas, fieri Aristoteli uidentur, quòd exhalatio, calore, à quo eleuabatur, extincto, ascendere nequeat. Quòd si uentorum quidem materia per Hyemem inde educi Aristoteli non uidetur, multò minus quas in pluias concrefcant, educi uideri debet: nam & ipsi itidè longè haec, quam illa crassior uidetur. Propterea igitur multus ualensque Auster, quòd ex simplicissima Terra, & à robusto educitur Sole; Boreas apud nos quidem, nec multus, nec ualens, nisi incipiens interdum, & aere uaporibus oppleto: assidue enim à subsequente impulsus, inque angustius actus, quae obstant, & quae premunt, summa abigit uis; at non multus ipse, summeque tenuis liberum apertumque nactus locum, languescere uidetur. Multus itidem apud nos, diurnusque, qui inter Austrum, Fauoniumque; medius est, & Fauonius ipse è mari, ut uidetur genitus, benè amplo; & è quo uniuerso ij praecipue exhalant uapores, qui in uentos diffunduntur.

Etesias non subpolaris niuis liquefactione, ut Aristoteli

placet, sed è mari oriui.

Cap. 17.

Peiùs



**P**EIVS & Etesias Aristoteles è subpolari educit niue: siquidem nec niuem amplius ullam post æstiuam conuersionem, ubi Etesia spirare Aristoteli incipiunt, in Terra esse plures iam menses assidue à Sole illustrata, calefactaque existimare licet: nec si sit, interdiu & eleuato tantum Sole, sed assidue spirent; nunquam enim ibi Occidens Sol, sed æquè assidue lucens, æquè assidue niuem liquefaciat. Tum ne ipsi quidem, ut opinor, Aristoteli, iisdem, quibus nix liquefcit horis, iisdemque ferè temporis momentis, exhalationem, in quam acta est, ad superiorem usque aerem efferri posse, indeque detrusam ad nos usque peruenire uideri potest: oportet autem; paucis enim post solis ortum etesia spirant horis, & propterea noctu non spirare Aristoteli videntur, quod nix noctu non liquefcit. Nequaquam prætereà ab Arcto, sed ab Occidente, è mari nimirum, & è mari omninò manifestè oriri uidentur: est itaque ubi ab Oriente, & ab Austro etiam spirent. Et Vere spirare incipiunt, paucisque post Solis ortum horis; Aestate autem, & Sole ipso iam inclinato, noctuque nihil spirant: quod Vere & elato iam Sole ij, ut dictum est educitur uapores, qui in uentos diffusi apti sunt. Aestate autem, Soleque iam inclinato, & noctu tenuiores omninò, quam ut sese mutuo impellere, & in obliquum ferri possint; aestate quidem, quod, ut dictum est, summis agit uiribus Sol, & in terram agit, mareque ipsum crassius iam factum. Noctu autem, & Sole nondum elato, uel inclinante iam languidius omninò uaporibus egressum aperiente, tenuissimi tantum elabuntur; & pauciores quam ut loci angustia pressi sese impellere, locoque dimouere opus habeant, liberum præsertim uaporibus nati aerem. Nullum itaque, ut uidetur, signum ab Aristotele allatum, exhalationem, quæ per aerem fluit, sine altera, & non nisi ex humefacta terra educi posse declarat.

*Non rectè obliqui uaporum motus causam ab Aristotele traditam fuisse.*

*Cap. 18.*



**A**T neque obliqui uaporum motus causam edocens placere Aristoteles potest: si siquidem ab vnica circulati aeris vertigine reiecti illi in obliquum ferantur, ueluti fumus rotæ uelociter motæ suppositus; si

si quidem aditum illis longè tenuissimus abneget aer, secum illos Aristoteli agat uniuersos, multoque promptius, quam aerem contiguum Cælum, minimè diuersa à circumagente illos aere, præditos natura; sed nihil Aristoteli, aut modicum quid differentes: vnicus itaque spiret uentus; & per uniuersum aere æquè fluat, non ad fluminum ripas, quam ubiuis magis: neque in diuersis aeris regionibus diuersi. Vel si non secum uapores aer trahat, rapiatque, sed ascendentibus celerrimè circulatus aditum abneget, & ueluti reiciat, hacque & illac disijciat, æquè in partes omnes disiecti, dissipati que, æquè in partes fluant omnes, & per superiorem perpetuò aerem; ad Terram certè usque nunquam delabantur, calidi, tenuisque, & superiora proprio petentes ingenio: & in editissimis montibus, in quibus nullos omninò spirare unquam uentos cinis declarat, nihil commotus unquam, assidui illi fiant, uehementissimique. Hæc fortè animaduertens Theophrastus, Aristotele posthabito, obliquæ uentorum motionis causam, non circulati aeris uertigini, sed duplici exhalationis attribuit naturæ; Commistæ, inquit, inter se, & sicca sursum tendente, humida uerò deorsum illam trahente, in obliquum feruntur; non rectè, ut uidetur, nec iuxta proprias positiones: composita enim omnia iuxta prædominantis naturam Peripateticis feruntur. At neque uel sibiipsis commistæ impetu tanto, nec deorsum omninò ad Terram usque delabantur: ut enim humida sicca æquè leuis non sit, ad superiora tamen ferri & ipsa uidetur; & nisi in aquas coacta delabi nunquam.

F I N I S.



IN ARBITRARIIS

...quibus adhaere licet... cum... ad...



F I N I S



109358

BERNARDINI

TELESTI

CONSENTINI

De Colorum Generatione  
Opusculum

